

LBRIS | **DAN-DRAGOȘ SICHIGEA**
books

INSPECTORATUL MARINEI (1919-1936)



EDITURA MILITARĂ
BUCUREȘTI, 2021

CUVÂNT-ÎNAINTE	7
INTRODUCERE	11
CAPITOLUL I. Evoluții organizatorice ale Inspectoratului Marinei	15
1.1. <i>Structurile de comandă ale Marinei Militare până în anul 1919</i>	15
1.2. <i>Reorganizarea Marinei Militare după Primul Război Mondial (1919-1921)</i>	26
1.3. <i>Proiecte privind reorganizarea Marinei Militare în urma analizelor Primului Război Mondial</i>	42
1.4. <i>Unificarea organelor de conducere ale Marinei Militare: Constituirea Inspectoratului Tehnic al Marinei (1921-1922)</i>	45
1.5. <i>De la Inspectoratul General al Marinei la dualitatea Inspectorat-Comandament (1926-1930).....</i>	66
1.6. <i>Activitatea Inspectoratului General al Marinei până la formarea Ministerului Aerului și Marinei (1930-1936).....</i>	74
1.7. <i>Concluzii</i>	93
CAPITOLUL II. Dotarea tehnică în preocupările Inspectoratului Marinei (1919-1936)	95
2.1. <i>Starea tehnică a materialului flotant al Marinei Române de la încheierea Primului Război Mondial până la formarea Ministerului Aerului și Marinei</i>	95
2.2. <i>Inspectoratul Marinei și planurile de înzestrare navală (1919-1935)</i>	148
2.2.1. <i>„Planul Carol” (1921-1924)</i>	148
2.2.2. <i>Planul de înzestrare navală din anul 1924</i>	160
2.2.3. <i>Planul de înzestrare din anul 1929</i>	163
2.2.4. <i>Planul naval din anul 1932</i>	175

2.3. Dezvoltarea parcului de nave al Marinei (1919-1936)	180
2.3.1. Primele tentative de întărire a materialului flotant. Variantele britanice și italiene de achiziții navale	180
2.3.2. Navele comandate în Italia în anii 1926-1927: achiziționarea a două distrugătoare, un submarin și o navă-bază	199
2.3.3. Complicata comandă a submarinului „Delfinul”	208
2.4. Problematika construirii unei baze navale la Marea Neagră	215
2.4.1. Studiile de la începutul anilor '20	215
2.4.2. Studiile specialiștilor străini din misiunile navale britanică și franceză (1930)	222
2.5. Concluzii	233

CAPITOLUL III. Instrucția, informațiile și doctrină navală în activitatea

Inspectoratul Marinei	235
3.1. Pregătirea de luptă	235
3.2. Serviciul de Informații al Marinei și raportul de forțe în Marea Neagră	259
3.3. Creația intelectuală în domeniul militar naval	283
3.4. Concluzii	300

CONCLUZII GENERALE	303
---------------------------------	-----

ANEXE	307
--------------------	-----

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	331
-------------------------------------	-----

EVOLUȚII ORGANIZATORICE ALE INSPECTORATULUI MARINEI

1.1. Structurile de comandă ale Marinei Militare până în anul 1919

La fel ca toate celelalte componente ale statului român, și organismul militar a intrat pe un trend ascendent după Unirea Principatelor, din anul 1859. În perioada de până la Primul Război Mondial sistemul de conducere al Armatei, incluzând aici și arma Marină, a parcurs mai multe etape de dezvoltare.

Un prim pas important din istoria Marinei Militare, sau Flotilei, după cum s-a numit ea în cea mai mare parte a secolului al XIX-lea, a fost legea de organizare din 1867⁹, prin care s-a decis ca personalul flotilei să formeze o structură separată a armatei, sub denumirea de Corpul Flotilei, cu un comandant care răspundea direct Ministerului de Război.¹⁰ Un an mai târziu, Flotila era prezentă pentru prima oară în rândul armelor distincte ale Armatei Române, în Legea asupra organizării puterii armate.¹¹

Flotila a fost reprezentată încă din anul 1871 la cel mai înalt nivel în cadrul acestui minister. În acel an s-a înființat Comitetul Consultativ General de pe lângă Ministerul de Război, în cadrul căruia exista și secțiunea Flotilei.¹²

În anul 1883, secțiunile Comitetului Consultativ General au devenit direcții, prin Legea asupra administrației armatei, Flotila numărându-se printre armele reprezentate de câte o „direcție de serviciu” sau, pe scurt, direcție a ministerului, alături de geniu, artilerie, intendență, sanitar, tezaur și poștă, în compunerea Ministerului de Război.¹³

⁹ Înaltul Decret nr. 376 din 16 martie 1867.

¹⁰ Vasile Toescu, „Istoricul Marinei Românești (1843-1900)”, în *Revista Marinei. Revistă de studii, informațiuni și recenzii de Marină, publicată sub îngrijirea unui comitet de redacție din Inspectoratul Marinei*, în continuare *Revista Marinei*, Anul II, nr. 4, octombrie, noiembrie, decembrie 1927, Tipografia Geniului, București, p. 510.

¹¹ Ion Rîșnoveanu, „Monumente navale în timpul Regelui Carol I”, în *Monumentul*, nr. 11, 2008, p. 1.

¹² *Monitorul Oastei*, nr. 14, 1871, p. 290-291.

¹³ *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1988, p. 52.

În paralel, un rol important în organizarea diferitelor arme l-au jucat inspectoratele de armă. Ele au fost înființate succesiv, mai întâi artileria (1883), apoi geniu (1887), cavaleria (1889), marina (1898) și infanteria (1912).¹⁴ Misiunile Inspectoratelor de armă constau în analizarea problemelor de înzestrare, organizarea și instruirea specifică, propunerea de soluții pentru optimizarea sistemului de comandă. Marina a fost considerată, de la bun început, o categorie specială, care necesita o lege separată.

Primul act legislativ care reglementa statutul special al Marinei a fost Legea pentru organizarea Flotilei și Serviciului Porturilor, din anul 1886.¹⁵ La articolul 4 al legii se arăta că: „Ministerul dirijează și controlează flota, printr-un serviciu special organizat în administrația centrală”¹⁶, făcând clar distincția între organismul central (Serviciul sau Direcția) și Comandamentul Flotilei. Câtă vreme Marina a fost o armă modestă, de mici dimensiuni, nu au existat probleme de suprapunere a misiunilor sau atribuțiilor în structurile sale de conducere. Odată cu dezvoltarea continuă, de la începutul secolului XX, prin ambițioasele planuri de înzestrare, la nivelul structurilor de comandă s-a făcut simțită nevoia unei delimitări clare a atribuțiilor acestora. Prin urmare, legea specială din anul 1898¹⁷ clarifica atribuțiunile șefului (directorului) Direcției Marinei din minister și pe cele ale comandantului marinei (comandantul trupelor). Astfel, Direcției i se atribuie un rol mai important decât cel al Comandamentului. Cel din urmă avea ca sarcină principală instruirea trupelor, iar, în calitate de inspector, comandantul marinei avea și atribuții de control. În schimb, Direcția trasa liniile generale de dezvoltare ale armii.

Tot prin actul normativ din 1898 se preciza organizarea geografico-tactică a forțelor navale în două divizii: Divizia de Dunăre, cu sediul la Galați, și Divizia de Mare, la Constanța. În ceea ce privește comanda Marinei Militare, aceasta trebuia să revină „unui ofițer de marină care lua denumirea de comandant al Marinei Militare, funcționând în același timp și ca inspector general al marinei”.¹⁸ La acest moment, calitatea pe care o avea comandantul marinei, aceea de inspector, nu era instituționalizată, fiind doar un atribut care presupunea inspectarea unităților.

În ceea ce privește organizarea armii, legea mai arăta și faptul că „administrația centrală a ministerului”, prin Direcția a 5-a Marină (activă din 1894), coordona

¹⁴ *Ibidem*, p. 58.

¹⁵ „Monitorul Oastei”, nr. 20, 21 iunie 1886 în *Monitorul Oastei Anul 1886 (de la nr. 1 la 44)*, București, Tipografia Statului, 1887, p. 325.

¹⁶ *Ibidem*, p. 326.

¹⁷ Actul normativ a schimbat denumirea Flotilei în Marină Militară. Marian Moșneagu, „Forțele Navale ale României de la spiritul de corp la strategia NATO”, în *Marina Română*, Anul XXV, nr. 6 (173), 2006, p. 22.

¹⁸ *Monitorul Oficial*, nr. 43, 30 mai 1898.

activitatea Marinei Militare.¹⁹ Direcția era organizată pe birouri (secții) și a fost implicată decisiv în realizarea de regulamente și manuale de marină, care au dus la o modernizare rapidă a acestei categorii de forțe. Direcția avea în compunere două birouri: Biroul Tehnic și al Personalului și Biroul Controlului Administrativ al Fondurilor.²⁰

La 14 iulie 1898, a fost emis alt decret care completa legea din același an cu privire la organizarea Marinei Militare. Documentul venea cu precizări mai clare în ceea ce privește liniile organizatorice ale Comandamentului Marinei, care de acum urma să aibă în componență patru servicii, de stat-major, tehnic naval, de artilerie și torpile și serviciul intendenței.²¹ Din acest moment, comandantul marinei, în calitatea sa de inspector al armii, urma să supervizeze activitatea „personalului marinei din administrația centrală a resboiului și [il va] ține la curent pe ministru cu toate chestiunile relative la marină.”²² Precizarea se referă la calitatea inspectorului general al marinei de director superior al marinei, funcție prin care i se dădeau atribuții de control asupra direcției de armă din cadrul Ministerului de Război. Funcția de director superior s-a aflat într-o stare latentă până la 29 februarie 1899, când a fost promulgată o nouă lege privind administrația armatei și organizarea Ministerului de Război, funcția fiind practic activată prin atribuirea ei comandantului/inspectorului marinei. Până la acel moment, Direcția 5 Marină nu a fost pusă sub conducerea unui director superior, așa cum a fost cazul cu alte direcții. Din 1899, deci, și în cazul Marinei, comandantul inspector controla activitatea directorului din administrația centrală a ministerului.²³

Comandamentul Marinei își subordona cele două divizii, de Mare și de Dunăre, dar nu și Arsenalul, care rămânea în subordinea Direcției Marinei. Prin urmare, Direcția avea drept atribuții principale asigurarea materială a forțelor navale combatante, partea logistică și administrativă, lăsând conducerea operațiilor militare în seama Comandamentului Marinei. Logica noului sistem era de a degreva Comandamentul de sarcinile auxiliare, pentru a-i permite să se concentreze pe instrucția trupelor, la pace, și conducerea operațiilor militare, la război. De asemenea, organigrama era completată de existența unui „Serviciu al Marinei” în cadrul Marelui Stat Major, cu un ofițer superior de marină. Serviciul se ocupa

¹⁹ Marius-Corneliu Croitoru, „Evoluția cadrului legislativ și organizatoric al sistemului militar de apărare (1859-1939)”, în *Document – Buletinul Arhivelor Militare Române*, nr. 69, București, 2015, p. 46.

²⁰ *Documentar cu date și evenimente din istoricul Marinei Militare (perioada 1843-1944)*, vol. I (în continuare *Documentar cu date și evenimente*), lucrare întocmită pe baza documentelor arhivistice de către căpitanii de rangul II Dumitru Cozmei și Emil Mărculescu, Fondul documentar al Muzeului Național al Marinei Române, Mangalia, 1979, p. 7.

²¹ Leon Alcalay (editor), *Codul General al României (Codurile și legile uzuale în vigore 1860-1903)*, Vol. III. *Continuare – 1894-1903*, Editura Librăriei „Leon Alcalay”, București, 1903, p. 3922.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 4275.

cu problemele tactico-strategice ale Marinei, având practic atribuții care se suprapuneau cu cele ale comandantului marinei. Acest serviciu trebuia să realizeze legătura cu Statul Major, cu celelalte categorii de forțe reprezentate acolo, unde se decideau liniile directoare ale Armatei.

La pace, directorul marinei deținea și funcția de subșef de stat-major pentru Marină în cadrul Marelui Stat Major, unde lucra alături de șeful Serviciului Marinei din acea structură. La război, se arăta: „Comanda efectivă revenea Comandamentului Marinei Militare”²⁴, reiterând poziția superioară a comandamentului. Totuși, planurile de înzestrare cu nave ale Marinei erau realizate, în cea mai mare parte, de către Direcție, care, așa cum ne arată și denumirea ei, trasa principalele direcții de dezvoltare a acestei categorii de forțe.

Putem afirma, așadar, că noul sistem de organizare avea avantajele și dezavantajele sale. Ideea de bază era de a oferi comandantului marinei libertatea de a dirija, la război, acțiunile de luptă cât mai aproape de teatrul de operații, în vreme ce reprezentanții Marinei din cadrul Ministerului de Război (directorul și șeful Serviciului Marinei) asigurau partea logistică. Pe de altă parte, pe timp de pace, pentru realizarea unitară a planurilor de înzestrare, era nevoie de o ierarhizare strictă a structurilor de conducere a Marinei, ceea ce s-a reușit, într-o oarecare măsură, doar atât timp cât inspectorul general/comandantul marinei ocupa și funcția de director superior. Cu toate acestea, după ce, în 1901, Comandamentul Marinei a fost mutat din București la Galați, au existat puncte de vedere din epocă conform cărora a fost izolat de organele centrale ale ministerului, fiind redus „la rolul de simplu inspector administrativ”²⁵, fără a putea influența dezvoltarea Marinei pe termen lung.

Activitatea inspectorului a primit noi reglementări prin „Regulamentul asupra inspecțiilor militare”, decretat sub nr. 3528 din 7 septembrie 1899. Conform documentului, inspectorii generali și comandanții de diferite trupe aveau obligația să inspecteze trupele aflate în subordinea comandamentului pe care îl conduceau, cu alte cuvinte să-și limiteze inspecția la subiectele și domeniile regulamentare.²⁶ Regulamentul distingea între cele trei tipuri de inspecție care se executau în Armata Română: ordinară, periodică și generală. Cea din urmă era realizată doar de către inspectorii generali, de obicei toamna. Inspectorii verificau instrucția practică a ofițerilor și trupeii în perioada concentrării de toamnă și trebuiau să încheie rapoartele inspecțiilor până la data de 15 decembrie, după care le trimiteau la minister. Regulamentul arăta, la articolul 19, că inspectorii generali erau toți comandanții de corp de armată, comandantul diviziei active din Dobrogea,

²⁴ Olimpiu Manuel Glodarenco (coord.), *Istoria Statului Major al Forțelor Navale*, p. 65.

²⁵ Constantin I. Brătianu, *Armata Română în timpul ultimilor 40 de ani. 1866-1906*, vol. I: *Administrația centrală a Războiului*, Librăria „C. Sfetea”, București, 1906, p. 61-62.

²⁶ *Documentar cu date și evenimente*, p. 17.

gubernatorul cetății București, comandantul regiunii Focșani–Nămolosa–Galați și comandantul Marinei „pentru toate trupele și serviciile, care normal construiesc unitatea sau comandamentul lor”. În privința comandantului marinei, care era și inspector general al Marinei Militare, el trebuia verifice: a) dacă personalul posedă cunoștințele corespunzătoare gradului și funcției deținute; b) dacă școlile elementare, dar și cele de aplicațiune sau de specialități funcționează la parametri normali, adică dacă instrucția se desfășura corespunzător cerințelor; c) încadrarea în unitățile navale; d) iernatul și modul de conservare a navelor; e) reparațiile ordonate; f) instrucția tragerii; g) activitatea comandanților; h) întreținerea navelor, disciplina, starea materială și igiena personalului; i) realizarea campaniilor de instrucție anuale.²⁷

Până la Primul Război Mondial, au mai avut loc reorganizări ale sistemului național de apărare, începând chiar cu ministerul de resort, mișcări care au implicat, desigur, și Marina Militară. Astfel, prin Legea pentru modificarea legii de organizare a Ministerului de Război, publicată în *Monitorul Oficial* la 21 martie 1912, se arăta că ministerul era organizat pe servicii și direcții. Cel mai important serviciu era Statul Major General, iar Direcțiile erau organele prin care diferitele arme erau conduse de către minister.²⁸ În ceea ce privește Direcția Marinei, aceasta avea următoarele atribuții: „chestiunile speciale privitoare marinei. Personalul ofițeresc și asimilat, precum și cel inferior armeei. Studiul prevederea și aprovizionarea vaselor, armamentului, munițiilor și materialului de tot felul necesar marinei. Păstrarea și controlul permanent al: vaselor, armamentului și munițiilor. Stabilirea efectivelor bugetare. Îmbarcarea și debarcarea echipajelor bastimentelor. Transporturi militare pe apă. Comitetul Consultativ. Planuri, construcții și reparații de bastimente. Stabilimente speciale. Orice școală practică în legătură cu tehnica armeei”.²⁹ Pentru coordonarea unui număr tot mai mare de birouri, secții și chiar direcții, ministerul a organizat două direcții generale. Direcția Marinei se subordona Direcției 2 Generale din minister, la fel ca infanteria, artileria, geniu, cavaleria ș.a.³⁰

În anul 1914 a apărut însă, pentru Marină, o situație specială. Prin regulamentul de aplicare al legii, promulgat pe 12 iunie 1912, directorul superior al marinei, superiorul directorului din minister, era inspectorul general al marinei. Astfel, inspectorul general și comandantul marinei, contraamiralul Eustațiu Sebastian³¹,

²⁷ *Ibidem*, p. 18.

²⁸ *Monitorul Oficial*, nr. 280, 21 martie/3 aprilie 1912.

²⁹ *Ibidem*, p. 13279.

³⁰ Marius-Corneliu Croitoru, *op.cit.*, p. 47.

³¹ Contraamiralul Eustațiu Sebastian a absolvit Școala Fiilor de Militari din Iași (1875), urcând treptele ierarhiei militare și comandând diferite bastimente ale Marinei, între care se distinge bricul „Mircea”. Înainte de comanda Marinei, a fost șef de stat-major al acesteia și comandant al Diviziei de Mare. A condus Marina Militară între anii 1909 și 1917. Marian Moșneagu, *Amiralii României*,

era și directorul superior în cadrul administrației centrale a Ministerului de Război, ocupând această funcție până în anul 1914. Dar, pe data de 28 martie același an, ministrul de război a solicitat modificarea articolului din regulamentul legii din 1912, eliminându-se pentru Marină prevederea ca directorul superior să fie inspectorul general de armă. În locul acestuia, putea fi numit director superior „un contraamiral”³², ceea ce s-a și întâmplat, contraamiralul Constantin Bălescu primind această răspundere.³³ Ministrul argumenta că, în acel moment, Direcția Marinei – condusă de inspectorul general comandant, în calitate de director superior – nu putea îndeplini „atribuțiunile sale, deoarece inspectorul general este și comandantul armiei”. Mai mult, Marina căpătase o importanță sporită și o dezvoltare mult mai mare prin comenzile de nave pe care le-a făcut în preajma declanșării războiului³⁴ și necesita un organ „de studiu și control tehnic de execuție”³⁵

Apreciem că modificarea regulamentului și numirea în fruntea Direcției a unui ofițer cu grad superior, altul decât comandantul marinei, era o măsură judicioasă în contextul acela. Motivația ministrului în solicitarea de schimbare a prevederilor legale era una corectă; Comandamentul Marinei fusese mutat, în anul 1901, la Galați și era dificil pentru comandant/inspector să își împartă timpul între Comandament și Direcția din cadrul Ministerului. Chiar și dacă admitem că putea delega o parte din atribuțiuni unui director, conform prevederilor legale (ceea ce s-a și întâmplat între 1910 și 1914), campania de la sud de Dunăre, din timpul celui de-al doilea Război Balcanic, a arătat că locul comandantului marinei era să fie cât mai aproape de teatrul de operații.

Se impun unele observații: spre deosebire de țările occidentale dezvoltate, unde exista un subsecretariat de stat, sau chiar un minister separat al Marinei, România se afla în faza incipientă a dezvoltării acestei categorii de forțe. Importanța ei era considerabilă totuși, de vreme ce, având o direcție exclusiv dedicată

Editura Ex Ponto, Constanța, 2017, p. 183-185. Anton Bejan (coord.), *Dicționar enciclopedic de marină*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2006, p. 200.

³² *Monitorul Oastei* nr. 16, 15 aprilie 1914, p. 168.

³³ Viceamiralul Constantin Bălescu a fost printre primii elevi români care au fost admiși la Școala Navală din Brest, ocupând apoi diferite funcții în cadrul Inspectoratului Porturilor și la comanda unor bastimente. A devenit primul comandant al Școlilor Marinei, după mutarea lor la Constanța, și apoi, între 1902 și 1905, a activat în administrația centrală a Ministerului de Război. Din 1911 a devenit director al marinei și, în timpul războiului, reprezentant al armiei la Marele Cartier General. Firesc, a devenit comandant al marinei în perioada următoare, ocupând această funcție până în anul 1920. Marian Moșneagu, *Amiralii României*, Editura Ex Ponto, Constanța, p. 60-65. Claudiu Sachelarie, „Lucrările Comisiei Speciale de la Brăila pentru completarea armistițiului de la Focșani (30 decembrie 1917/12 ianuarie 1918-1/14 ianuarie 1918)”, în Andreea Atanasiu-Croitoru (coord.), *Dunărea și Marea Neagră în spațiul euroasiatic. Istorie, relații politice și diplomatie*, VI, Lucrările celei de-a XII-a ediții a Conferinței naționale de comunicări științifice a Muzeului Național al Marinei Române, Editura MNMR, Constanța, 2018, p. 67.

³⁴ Este vorba despre distrugătoarele comandate în Italia, care au sosit după război, în anul 1920.

³⁵ *Monitorul Oastei* nr. 16, 15 aprilie 1914, p. 169.

problemelor ei, se găsea pe picior de egalitate cu celelalte arme tradiționale, precum infanteria, cavaleria, geniuul etc. Observăm totodată faptul că Direcția Marinei se ocupa, cu predilecție, de aspectele tehnice ale armei, dar nu exclusiv, deoarece – la fel ca și șeful Statului Major General și șefii celorlalte Direcții – directorul superior al marinei îndeplinea și funcția de inspector tehnic al armei. În această calitate, el avea îndatorirea de a verifica toate unitățile Marinei pe partea tehnică și de înzestrare. Directorul superior – se consemna în art. 8 al Legii de organizare a Ministerului de Război din 1912 – avea „direcția generală a lucrărilor” Marinei, conform ordinului ministrului de război, „pentru rezolvarea chestiunilor importante”.³⁶ De asemenea, el era și inspector general al „corpurilor și serviciilor respective, care nu fac parte din comandamente (subl.n.)”.³⁷ Este vorba despre toate unitățile care nu se subordonau Comandamentului Marinei, precum Școlile Marinei (Școala Navală Superioară, Școala de Marină a Maiștrilor Militari, Școala de Tragere, Școala de Hidrografie și Pilotaj), Depozitele Marinei și Arsenalul Marinei.³⁸ Deci, după ce poziția de director superior a fost delimitată de cea de comandant/inspector al marinei, unitățile respective erau inspectate pe linie generală de către directorul superior.

Tot art. 14 precizează faptul că, în calitatea de inspector general al corpurilor în afara comandamentelor, directorul superior al marinei mai avea însărcinarea „asigurării, din punct de vedere tehnic, a unității de direcțiune a armei” și, în acest scop, trebuia să inspecteze, pe linie tehnică, chiar și corpurile și serviciile care făceau parte din comandamente. Totuși, el nu avea dreptul să dea ordine unității inspectate, ci trebuia să redacteze un raport către ministru, urmând să se ia măsurile care se impuneau.³⁹

Constituirea Comitetului Inspectorilor Generali, format pe lângă Ministerul de Război și condus de către acesta, era stipulată la art. 21. În acest comitet însă, Marina era reprezentată de inspectorul general/comandant de armă, și nu de directorul superior. Ceilalți membri erau șeful Statului Major General, inspectorul general al armatei, comandanții de corpuri de armată, guvernatorul cetății București, șeful Casei Militare a Majestății Sale Regelui, comandantul regiunii întărite Focșani–Nămoloasa–Galați. Comitetul aproba listele de promovare și dădea avizul obligatoriu ministrului în probleme de extremă importanță pentru apărarea țării, precum concentrarea, mobilizarea, instrucția generală în armată. Legea de modificare a organizării Ministerului de Război reitera totodată constituirea, la

³⁶ *Monitorul Oficial* nr. 280, 21 martie/3 aprilie 1912.

³⁷ *Ibidem*, p. 13280.

³⁸ Conform organigramei Marinei Militare pentru anul 1912. *Documentar cu date și evenimente*, p. 156; Ion Bitoleanu (coord.), *Monografia Academiei Navale „Mircea cel Bătrân”. Tradiții – Prezent – Perspective*, ediția a III-a, Tipografia Statului Major al Marinei Militare, Constanța, 1997, p. 16-20.

³⁹ *Monitorul Oficial* nr. 280, 21 martie/3 aprilie 1912.

nivelul direcțiilor din minister, a unor comitete consultative, similare Comitetului Inspectorilor Generali în ceea ce privește atribuțiile și sarcinile, dar, desigur, la nivelul fiecărei arme. Aceste comitete consultative aveau ca sarcină studierea chestiunilor tehnice corespunzătoare armei, „executarea însărcinărilor determinate prin legile organice, [pre]cum și studiul chestiunilor ce sunt trimise de ministru, dând avizul lor relativ”.⁴⁰

Toate direcțiile, deci și Marina, dispuneau de un comitet consultativ, care era condus de către inspectorul tehnic al armei – cu alte cuvinte, în cazul Marinei, de către directorul superior al marinei. Se mai menționa și faptul că aceste comitete trebuiau să rezolve toate chestiunile legate de „progresul armei sau serviciului, supunându-le aprobării ministrului”.⁴¹ În practică, comitetul reprezenta un for superior pentru Marină, în care s-au discutat și s-au aprobat principalele planuri de înzestrare cu nave de luptă, sau schimbările structurale pentru această categorie de forțe.

Toate aceste precizări privind atribuțiile directorului superior al marinei din cadrul Ministerului de Război au căpătat o importanță deosebită pentru evoluția armei după ce funcția de director superior nu a mai fost cumulată cu cea de inspector general/comandant al marinei. Organizarea Comitetului Consultativ este ilustrativă în acest sens, deoarece Marina avea un statut diferit față de celelalte arme, unde inspectorul general era și director superior și conducea ședințele comitetului. În cazul Marinei, funcțiile nu erau cumulate, ceea ce îl pune în inferioritate pe comandantul acesteia.

Alte modificări au fost aduse prin Regulamentul Legii de organizare a Marinei, emis tot în anul 1912. Comandamentul/Inspectoratul General al Marinei veghea la aplicarea legilor, regulamentelor și deciziilor ministeriale privind Marina, întocmea bugetele ordinare și pe cele extraordinare ale Marinei, precum și tablele de efective. De asemenea, realiza regulamente, decizii, stabilea programele de instrucție și lucrările de mobilizare. Conform actelor normative, emitea ordine de armare a navelor, de mișcare a lor și a întregului personal naval. La război, executa întocmai ordinele primite de la Marele Cartier General privind sarcinile alocate Marinei Militare și putea prelua comanda tuturor forțelor navale sau ale acelei grupări de nave ale cărei operații erau de cea mai mare importanță în desfășurarea luptelor.⁴² Acest sistem de organizare s-a păstrat, în linii mari, și în timpul campaniilor din perioada 1916-1918.

Deocamdată însă, trebuie să notăm că sistemul de organizare al forțelor navale tindea către o împărțire a atribuțiilor, între Direcția Marinei și Comandamentul

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² *Monitorul Oastei*, nr. 58, 5 noiembrie 1912, p. 782; Oana Adăscăliței, „Aspecte ale organizării Marinei Militare Române în perioada 1919-1932”, în *Anuarul Muzeului Marinei Române*, 2005, tom VIII, Constanța, 2005, p. 238.

acesteia. Dacă până în preajma declanșării Primului Război Mondial acest lucru nu a afectat, în practică, comanda unitară, dat fiind faptul că directorul era sub autoritatea comandantului Marinei, situația s-a modificat în anii războiului.⁴³ Fricțiunile la nivelul ofițerilor superiori, care pot fi puse pe seama concurenței pentru numărul mic de funcții înalte, au dus la izolarea comandantului marinei și la scăderea importanței funcției sale în favoarea celei a directorului superior.

La momentul intrării României în prima conflagrație mondială, organizarea Marinei rămăsese, în linii mari, cea din 1898. Diferența venea din faptul că, în practică, Flota de Operații româno-rusă s-a subordonat direct Marelui Cartier General prin directorul marinei.

În subordinea Comandamentului Marinei intrau, așa cum am mai menționat, Divizia de Mare și Divizia de Dunăre. Pentru că rolul Diviziei de la Marea Neagră⁴⁴ nu a fost unul însemnat, Divizia de Dunăre a purtat greul luptelor. Ca unitate tactică, era formată din patru monitoare, opt vedete torpiloare ușoare de fluviu⁴⁵, câteva nave auxiliare și un serviciu de mine și torpile.⁴⁶ Deși Marina reprezenta un procent mic din totalul Armatei, trebuie apreciat faptul că a compensat din plin prin rolul jucat și contribuția adusă.⁴⁷ România a participat la luptele navale aproape exclusiv cu Divizia de Dunăre, din rațiuni strategice evidente: inamicul, adică Bulgaria și Austro-Ungaria, mai ales, dispunea de forțe importante pe Dunăre⁴⁸, fluviu care trebuia acoperit în vederea apărării frontului de sud. Misiunile Marinei au rămas, în Primul Război Mondial, neschimbate față de cel de-al

⁴³ *Istoria militară a poporului român*, vol. V, p. 101.

⁴⁴ Divizia de Mare, cu sediul la Constanța, era slab dotată, nu dispunea de forțe suficiente pentru apărarea litoralului și a comunicațiilor maritime. Se compunea din crucișătorul „Elisabeta”, o navă cu vele, „Mircea”, și trei torpiloare: „Sborul”, „Smeul” și „Năluca”. Crucișătorul „Elisabeta”, cu decenii în urmă mândria flotei române și cea mai modernă navă militară din Marea Neagră, era la acest moment depășit și nu mai prezenta valoare militară, el fiind utilizat pentru instruirea contingentelor de marinari. Bricul „Mircea” era nava-școală utilizată pentru instruirea și practica marinărească a viitorilor ofițeri de marină, pentru îndeplinirea misiunilor la mare putându-se conta, practic, doar pe cele trei torpiloare, și acestea îndeplinind doar misiuni în apropierea litoralului. Primul Război Mondial a surprins Marina română în plină desfășurare a unui program naval aprobat anterior, care ar fi trebuit să ducă la echiparea cu patru contratorpiloare (distrugătoare) comandante din Italia. Navele au sosit după terminarea războiului și România a fost privată de aceste nave moderne, care, probabil, ar fi permis și Diviziei de Mare să se evidențieze în conflictul cu vecinii de la sud. Potențialul agresor era tot Bulgaria, iar obiectivele noastre au fost aceleași: acoperirea strategică în vederea unei eventuale ofensive peste Dunăre. Toate forțele combatante s-au concentrat atunci, firesc, înspre Divizia de Dunăre, Divizia de Mare fiind practic desființată.

⁴⁵ Cristian Crăciunoiu, *Vedetele torpiloare din Marina Română*, Editura Modelism, București, 2003, p. 27-30.

⁴⁶ Olimpiu Manuel Glodarencu (coord.), *Istoria Statului Major al Forțelor Navale*, p. 66.

⁴⁷ Petre Otu, „Comandamentul Armatei Române în campania din toamna anului 1916”, în *Revista de Istorie Militară*, nr. 5-6 (97-98), 2006, p. 18.

⁴⁸ Georgeta Borandă, „Contribuții la acțiunile Marinei Române în timpul Primului Război Mondial”, în *Revista de Istorie*, tom 40, nr. 7, București, iulie 1987, p. 670.

doilea Război Balcanic,⁴⁹ timpul scurt scurs între acestea nepermițând modificări semnificative. Comandamentul Marinei dispunea de un Serviciu al Transporturilor, iar în organica acestuia se aflau canonierele, navele mici și șalupele. Acestei organizări i se adăuga un Comitet Tehnic Consultativ, compus din: comandanții marilor unități, directorul marinei din minister, inginerul-șef al marinei. Funcția de secretar o deținea directorul marinei, iar pe cea de președinte, comandantul marinei. Comitetul avea ca atribuții rezolvarea principalelor probleme ale instituției: procurarea de bastimente de război, îmbarcările, toate lucrările de mobilizare, aprovizionarea cu muniții și armament, toate livrările de mobilizare și transporturile pe apă pentru armată. În cadrul Marelui Cartier General, la eșalonul II, s-a înființat Marele Cartier General Serviciile Marinei, organism cărui i se subordonau următoarele unități: a) la Dunăre: Flota de Operații și Apărările sub Apă; b) la mare: Apărarea Maritimă a Portului Constanța, care, în conformitate cu Convenția Militară din 4/17 august 1916, a fost încredințată amiralului Patton Falton, comandantul Escadrei ruse din Constanța.⁵⁰

La începutul războiului, Consiliul de Coroană a hotărât neutralitatea armată sau expectativă, cu apărarea frontierelor. Această situație a afectat structura planurilor de operații concepute de Marele Stat Major, configurându-se clar ipoteza acțiunii forțelor principale române în nord-vest, împotriva Austro-Ungariei, luându-se în calcul și apărarea în sud, împotriva unui atac din partea Bulgariei, dar și concepția de folosire în luptă a forțelor navale române, în special pe Dunăre, împotriva acțiunii flotei austro-ungare, cu atât mai mult cu cât, în anii neutralității României (1914-1916), flota turco-germană a desfășurat intense acțiuni de recunoaștere a litoralului românesc și de interceptare a rutelor comerciale ce legau porturile românești Constanța și Sulina, de porturile din Marea Neagră – Odessa și Sevastopol, cu nave de suprafață și cu submarine.

Având drept suport variantele de acțiune stabilite de specialiștii Marelui Stat Major, Comandamentul Marinei Militare, prin Secția Operații, a elaborat, în perioada 1914-1916, o concepție unitară de folosire a forțelor navale la mobilizare, incluzând în planurile de pregătire pentru luptă executarea unor aplicații complexe, cu grupările de nave sau cu navele acționând izolat, dar și în cooperare cu trupele de uscat⁵¹. Astfel, au putut fi adoptate măsuri operative ce au vizat: mărirea puterii de foc a unităților navale; dotarea cu armament și tehnică de luptă autohtonă și de import; studierea și familiarizarea cu armamentul utilizat de beligeranți, cu precădere a celui folosit de forțele navale ale statelor din blocul

⁴⁹ Mark Axworthy, Cornel Scafeș, Cristian Crăciunoiu, *Third Axis Fourth Ally: Romanian Armed Forces in the European War, 1941-1945*, Arms and Armour Press, Londra, 1995, p. 327.

⁵⁰ Ion Ionescu, „Dezvoltarea marinei militare române în perioada interbelică”, în Ion Ionescu, Georgeta Borandă, Marian Moșneagu, *Noi contribuții la istoria marinei militare române*, Editura Muntenia&Leda, Constanța, 2001, p. 25.

⁵¹ Georgeta Borandă, *op.cit.*, p. 671.